

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้ชีวิตประจำวันของคนเราส่วนใหญ่ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เป็นเพราะสังคมและความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้เจริญก้าวหน้าแผ่ขยาย อย่างกว้างขวางมากกว่าแต่ก่อน โดยเหตุนี้เองจึงจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารความเข้าใจซึ่ง กันและกันอันอาจจะมีได้หลายลักษณะ เช่น ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสังคม ตลอดจน การติดต่อระหว่างชาติ ซึ่งกว้างขวางออกไปและในการนี้ก็ทางอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ ที่จะติดต่อกันให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นและสิ่งที่เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของเราก็ได้แก่ สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งสี่อย่างนี้ โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากที่สุด จนได้เข้ามามีบทบาทในค่านการศึกษา การพัฒนา ประเทศและการบันเทิงเป็นอย่างมาก การชมรายการโทรทัศน์ที่มีคุณค่าย่อมเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับความคิด และความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น สาเหตุที่โทรทัศน์ได้เข้ามามี บทบาทแพร่หลายโดยทั่วไปนั้น เพราะโทรทัศน์มีคุณสมบัติเด่นดังนี้คือ¹

1. สามารถสื่อสารไปยังประชาชนกลุ่มใหญ่ที่กระจัดกระจายได้โดยไม่จำกัดจำนวน และในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ยังสื่อสารได้ไกลพอสมควร

¹ Jeremy Howell, "The Use of Television in Agricultural Extension," Educational Television International, 4 (June 1970): 6-7.

2. สามารถให้ประสบการณ์แก่ผู้รับได้มาก ทำให้ผู้รับมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เกิดความรู้ทั้งในด้านการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและความรู้ในวิชาชีพ

3. โทรทัศน์มีคุณสมบัติครบถ้วนในทางโสตทัศนศึกษา คือ ให้ข่าวสารแก่ผู้รับทั้งในค่านประสาทสัมผัสทางตาและหู สามารถสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้ดี

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อประชาชนมากและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการยกระดับทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพแห่งชีวิตให้ประชาชนให้สูงขึ้น คือ¹

1. ช่วยยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางนอกจากตำราเรียน

2. แพร่ขยายความรู้ไปยังผู้รับชมจำนวนมาก ๆ ได้

3. ช่วยให้ประชาชนมีความรู้ที่ทันสมัยก้าวทันโลก

นอกจากคุณค่าและอิทธิพลของโทรทัศน์ที่กล่าวมาแล้ว โทรทัศน์ยังเป็นอุปกรณ์การศึกษาประเภทหนึ่ง ซึ่ง เอ็ดการ์ เดล ไค้จัดไว้ในลำดับที่ 7 ของกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) ซึ่งเรียกว่าโทรทัศน์เพื่อการศึกษา²

โดยเหตุที่โทรทัศน์มีความสำคัญและคุณสมบัติเด่นดังกล่าวข้างต้น โทรทัศน์จึงมีบทบาทเป็นสื่อมวลชนทางการศึกษาเป็นอย่างมาก โทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยทั่วไปมีความหมายอยู่ 2 ประการ คือ³

¹ เจลิม สุทธิรักษ์, "ความสำคัญของวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์," หน้าที่และความรับผิดชอบของวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ (พระนคร: โรงพิมพ์กรมทหารสื่อสาร 2510), หน้า 41.

² Edar Dale, Audio-Visual Method in Teaching (New York: Helt and Riehart Company, 1954), p. 50.

³ รักษ์ศักดิ์ วัฒนพานิช, "ขอคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับการใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษา," วารสารเทคโนโลยีการศึกษา (ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 113.

และพิจารณาคุณภาพของประชาชนโดยทั่วไป รวมทั้งเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ที่มีฐานะยากจนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราข พ.ศ.2521 ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราขเป็นสถาบันการศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียน เป็นของตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาและส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทุนบำรุงวัฒนธรรม และในมาตรา 6 ได้กำหนดว่า "การให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยจะต้องใช้สื่อการสอนทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือวิธีการอย่างอื่นที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าในชั้นเรียนตามปกติ"¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราข จึงถือว่ารายการวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นั้น เป็นสื่อการศึกษาที่จำเป็นในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์เพื่อให้นักศึกษาสามารถเรียนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการผลิตสื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราข ประเภทสิ่งพิมพ์ เอกสารการสอน เทปตลับ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์และสื่อโสตทัศนศึกษาอื่น ๆ นั้น ได้มีคณะกรรมการชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน กรรมการค่านเนื้อหาไม่เกิน 6 คน กรรมการค่านเทคโนโลยีการศึกษา 1 คน กรรมการค่านวัตถุประสงค์การศึกษา 1 คน บรรณาธิการ และเลขานุการ รวมทั้งสิ้นไม่เกิน 9 คน ทั้งนี้กรรมการอาจจะทำหน้าที่เลขานุการหรือบรรณาธิการด้วยก็ได้ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชานี้มีบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้²

1. พิจารณาและปรับวัตถุประสงค์ทั่วไปของชุดวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยความเห็นชอบของสาขาวิชา

¹ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราข พ.ศ.2521," ราชกิจจานุเบกษา, 95 (21 กันยายน 2521): 2.

² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราข, สำนักวิชาการ, คู่มือคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา, (ตุลาคม 2524), อีศสำเนา.

2. พิจารณาและปรับแบ่งเนื้อหาเป็นหน่วยการสอนแต่ละหน่วย โดยความเห็นชอบของสาขาวิชา
3. กำหนดตัวผู้ผลิตและผู้ร่วมผลิตชุดวิชาสำหรับหน่วยการสอนแต่ละหน่วย โดยความเห็นชอบของสาขาวิชาและสภาวิชาการ
4. พิจารณาแบ่งหน่วยการสอนเป็นตอนและหัวเรื่อง
5. พิจารณาแผนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชื่อตอน แนวคิด วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมระหว่างเรียน และการประเมินผลของหน่วยการสอนแต่ละหน่วย
6. จัดวางรูปแบบของหน่วยการสอนแต่ละหน่วย เฉพาะรูปแบบที่แตกต่างจากรูปแบบที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชกำหนด
7. กำหนดระยะเวลาในการเขียนหน่วยการสอนแต่ละหน่วย และการผลิตวัสดุการสอนอื่น ๆ ที่จะใช้ประกอบ
8. พิจารณาร่างหน่วยการสอนแต่ละหน่วย แผนตอน หัวเรื่อง กิจกรรมระหว่างเรียนและแนวตอบเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทั้งในหน่วยการสอนและระหว่างหน่วยการสอน
9. วินิจฉัยปัญหาเชิงวิชาการที่บรรณาธิการและผู้เขียนชุดวิชาแต่ละหน่วยที่ไม่อาจตกลงกันได้
10. พิจารณาความเหมาะสมในการใช้สื่อ เทปคดัลป์ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์และสื่อโสตทัศนศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ
11. พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกันระหว่างร่างหน่วยการสอนแบบฝึกปฏิบัติ และวัสดุการสอนอื่น ๆ เป็นระยะ ๆ
12. พิจารณารายละเอียดของการสอนเสริม

เพื่อการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั้นได้มีการประสานงานระหว่างคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ซึ่งเป็นที่ปรึกษาทางค่านเนื้อหาและนักเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในการจัด

ระบบและออกแบบสื่อการสอนโดยพิจารณาร่วมกับคณะกรรมการ กลุ่มผลิตชุดวิชาและดำเนินการผลิตสื่อตามที่คณะกรรมการ กลุ่มผลิตชุดวิชามอบหมาย ประสานงานและควบคุมภาพการผลิต และร่วมผลิตกับฝ่าย ๆ และศูนย์ที่เกี่ยวข้องในสำนักเทคโนโลยีการศึกษา พร้อมทั้งติดตามผล รายงานความก้าวหน้าและเสนอผลงานเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนแต่ละชั้นตอนให้คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาทราบ ประสานงานการวิจัย และการทดสอบการใช้สื่อทุกประเภท เพื่อให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์กำหนดไว้

รายการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ทำการแพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สี และสถานีเครือข่าย ถ่ายทอดผ่านดาวเทียม ในวันเสาร์ เวลา 08.00-09.00 น. วันอาทิตย์ 08.30-09.30 น. และตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2525 ได้แพร่ภาพออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และสถานีเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ในเวลา 18.30-20.00 น.ทุกวัน เพื่อแพร่ภาพสู่สายตาของนักศึกษาและประชาชนทั่วไปในช่วงเวลา 1 ปีที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้ออกอากาศรายการวิทยุโทรทัศน์มานี้ มหาวิทยาลัยมีความจำเป็นต้องทราบความคิดเห็นและความต้องการของผู้ชม ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพ รูปแบบ เนื้อหาของรายการและความต้องการของผู้ชม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมต่อการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งจะเป็นข้อมูลความต้องการของผู้ชมต่อการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพของรายการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเพื่อการนำข้อมูลในการจัดทำรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนโดยเฉพาะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

1. ความสนใจและความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2. ลักษณะเนื้อหา รูปแบบ ความยาว คุณภาพ วันเวลา และสถานีโทรทัศน์ที่
รับชมได้ชัดเจนที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชากร เป้าหมาย 3 กลุ่มคือ

1. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าหรือต่ำกว่า
2. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือเทียบเท่าหรือสูงกว่า
แต่ไม่ถึงระดับปริญญาตรี
3. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชโดยตรง
และมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษา คือ

1. เพื่อทราบความคิดเห็นของผู้ชมต่อการรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อ
การศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดรายการโทรทัศน์
เพื่อการศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาแก่ประชาชน
โดยเฉพาะ
4. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งเครือข่ายสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาแห่งชาติ

คำจำกัดความของการวิจัย

รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หมายถึงรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ออกอากาศ

แพรภาพทางสถานีโทรทัศน์ของ 7 สี และสถานี
 เครือข่ายออกอากาศเวลา 08.00-09.00 น.
 ในวันเสาร์ เวลา 08.30-09.30 น. ในวัน
 อาทิตย์ และรายการที่ออกอากาศแพรภาพทาง
 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีของ 9 อ.ส.ม.ท.และ
 สถานีเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ ออกอากาศ
 เวลา 18.30-20.00 น.ทุกวัน

ผู้ชม

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างประชากรเป้าหมาย 3
 กลุ่ม ซึ่งไม่ได้เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช คือ กลุ่มที่สำเร็จการศึกษา
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าหรือต่ำกว่า
 กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาชั้นปีที่ 5 หรือเทียบเท่า
 หรือสูงกว่าแต่ไม่ถึงปริญญาตรี และกลุ่มที่สำเร็จ
 การศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี

ศูนย์วิทยพัทธยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย